

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації аспірантки кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету **Глазова Олександра Миколайовича** на тему: **«Удосконалення співробітництва територіальних громад»**, що подається на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

Комісія у складі: професора кафедри публічного управління і адміністрування, кандидата економічних наук, доцента Сердюк Ольги Іванівни та доцента кафедри публічного управління та адміністрування, кандидата економічних наук, доцента Панасенко Наталії Леонідівни розглянули дисертаційну роботу Глазова Олександра Миколайовича на тему: «Удосконалення співробітництва територіальних громад», виконану в Полтавському державному аграрному університеті під керівництвом доктора наук з державного управління, професора Лозинської Тамари Миколаївни.

Комісія вважає:

1. Актуальність теми дисертації. Дисертація Глазова Олександра Миколайовича на тему «Удосконалення співробітництва територіальних громад» виконана на актуальну тему та містить елементи закінченого наукового дослідження.

Актуальність теми, новизна, теоретичне та практичне значення проведених досліджень спрямовані на обґрунтування та розробку теоретико-методичних засад співробітництва територіальних громад та обґрунтуванню практичних рекомендацій щодо його вдосконалення з врахуванням викликів безпекової нестабільності та перспектив євроінтеграції України.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Науково-дослідна робота виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету «Формування ефективної системи публічного управління в Україні», у межах якої автором розроблено методичні підходи щодо теоретико-методичних засад дослідження співробітництва територіальних громад та обґрунтуванню практичних рекомендацій щодо його вдосконалення з врахуванням викликів безпекової нестабільності та перспектив євроінтеграції України.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки й пропозиції щодо удосконалення співробітництва територіальних громад, що отримані в результаті дисертаційного дослідження, зроблені автором самостійно. З наукових праць аспіранта у дисертації використовуються лише ті положення, що є результатом особистої роботи здобувача. Особистий внесок дисертанта в роботах, які написані в співавторстві, зазначений у нижченаведеному списку опублікованих праць.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, отримані за результатами дисертаційного дослідження, є обґрунтованими та достовірними. Методологічною основою праці послужили

системний підхід до вивчення досліджуваних явищ і процесів, що дозволило автору комплексно розглянути питання, пов'язані з удосконаленням співробітництва територіальних громад.

Наукові припущення підтверджено за допомогою загальнонаукових, економічних та управлінських методів наукового пізнання. У процесі написання дисертації було використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: *аналізу та синтезу* – для визначення ключових проблем співробітництва територіальних громад; *абстрактно-логічний* – для аналізу літературних джерел, теоретичного узагальнення й формування висновків; *декомпозиції* – для характеристики структурних елементів системи удосконалення співробітництва територіальних громад; *ретроспективного аналізу* – для періодизації становлення інституту територіальних громад; *експертного опитування* – для визначення можливостей удосконалення співробітництва територіальних громад, змісті управлінських реформ та розвитку інформаційно-управлінського середовища; *статистичного аналізу* – для з'ясування динаміки розвитку територіальних громад в інформаційному просторі; *теоретичного моделювання* – для окреслення моделі співробітництва територіальних громад.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретико-методичних засад дослідження співробітництва територіальних громад та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо його стимулювання за рахунок ефективізації державної підтримки, участі громадських інститутів та нарощування міжнародної проєктної активності громад в умовах євроінтеграції. Зокрема, у дисертації:

уперше:

– обґрунтовано теоретико-методичні засади дослідження співробітництва територіальних громад та його розуміння в широкому сенсі, що передбачає поєднання всіх рівнів інституційних взаємодій громади, визначення способів, форм, стадій і сфер співробітництва; інституційне середовище співробітництва передбачає формування системи відносин з метою ефективного використання ендогенного потенціалу громади при різномірних взаємодіях з суб'єктами внутрішнього (місцеве самоврядування, бізнес, громадськість, соціальна інфраструктура, населення) та зовнішнього (місцеве самоврядування інших громад, у тому числі закордонних, державна і регіональна влада, громадські організації та об'єднання (регіональні, державні, міжнародні), міжнародний бізнес) середовища; широке розуміння співробітництва громад, на відміну від поточного державного пріоритету стимулювання міжгромадівського співробітництва в Україні, дозволяє активізувати систему взаємодій громади на всіх інституційних рівнях;

удосконалено:

– науково-методичні положення щодо сутності територіальної громади, що, на відміну від існуючих, систематизують основні підходи до розуміння громади (суспільний, економічний, політичний, управлінський, правовий, інтеграційний), ознаки громади за кожним підходом (для інтеграційного підходу це правове регламентування приналежності до адміністративно-територіального устрою

держави, соціальна взаємодія, самоорганізація, єдність, самоідентифікація приналежності до громади), способи волевиявлення населення та напрямки самоврядування громади; розроблені науково-методичні положення дозволяють розуміти місце співробітництва та інтеграції в діяльній парадигмі громади;

– науково-прикладні обґрунтування пріоритетів співробітництва територіальних громад України в умовах нестабільності та зовнішніх небезпек, що включають рекомендації щодо функціональності громад залежно від їх безпекового статусу та, доповнюючи оперативні рекомендації, актуалізують роль громад у стимулюванні релокації бізнесу та підтримці внутрішньо переміщених осіб; якщо для громад з високими безпековими загрозами актуальним є збереження їх ресурсного потенціалу, то громади з відносно безпечним середовищем зобов'язані диференціювати діяльність з виконанням соціально-інтеграційних, гуманітарних, релокаційних, економічних, інституційних завдань, завдань активізації співробітництва, особливо міжнародного;

– науково-прикладні обґрунтування пріоритетів стимулювання співробітництва територіальних громад в умовах воєнної економіки і повоєнного відновлення України, що, на відміну від існуючих, вказують на первинну необхідність затвердження класифікації громад за безпековим критерієм та методик оцінювання потенціалу розвитку громад й ефективності їх співробітництва, обов'язковість розробки профілю стійкості громад, що відображає концептуально-стратегічні пріоритети їх розвитку, співробітництва та участі в національних проєктах відновлення України;

отримали подальший розвиток:

– методологічні положення дослідження територіальних громад, що доповнені узагальненням еволюції теорій розвитку громад, розкривають закономірності трансформації розуміння громади з позицій: її природних прав на самостійне вирішення проблем (теорія вільної громади); можливостей розпоряджатись власністю (громадсько-господарська теорія); співвідношення повноважень держави і громади (державницька теорія місцевого самоврядування, теорія муніципального дуалізму); ролі об'єднання громад для розвитку суспільства (громадівська теорія); ролі громади для забезпечення добробуту мешканців та надання якісних послуг (теорія соціального обслуговування). Функціонал громад за громадівською теорією і теорією соціального обслуговування вказує на необхідність використання різних можливостей самоврядування для підвищення добробуту населення, в тому числі співробітництва;

– методичний підхід до дослідження співробітництва територіальних громад, що поєднує аналіз практики взаємодій у межах громади (формування її соціального капіталу), взаємодій з органами державної і регіональної влади, взаємодій й об'єднання з іншими громадами регіону та країни (укладення договорів про співробітництво), з громадами інших держав, міжнародними й громадськими інститутами, а також представництво громади в різних організаціях; апробація методичного підходу дозволяє виявити недоліки та позитивний досвід взаємодії територіальних громад на різних інституційних рівнях, підтвердити поступове формування в Україні культури співробітництва громад;

– систематизація механізмів та інструментів державної підтримки співробітництва територіальних громад, що, на відміну від механізмів загальної політики розвитку територій і громад, специфікують державні впливи на процеси співробітництва; механізми запропоновано розділяти за групами нормативно-правових (профільне законодавство, нормативи співробітництва), організаційно-адміністративних (перспективні плани формування громад, форми примірних договорів, їх реєстр), інституційних (діяльність профільних органів влади, форми представництва громади в органах влади, програми стимулювання співробітництва), бюджетно-фінансових (міжбюджетні трансферти в рамках реалізації договорів про співробітництво, конкурси проектів співробітництва органів влади, громадських організацій), економічних (спільне утримання об'єктів комунальної власності, співробітництво в сферах оренди й оподаткування), інформаційних (інформаційно-рекомендаційні розробки, інформаційна підтримка співробітництва, аналітика); запропонована система механізмів підтверджує широкі можливості держави у стимулюванні співробітництва громад;

– організаційно-правові основи співробітництва територіальних громад та громадських інститутів в Україні, що відображають формальні ознаки співробітництва та підтверджують широкий функціонал громадських інститутів у процесах співробітництва громад через прямі взаємодії, а саме регрантингову, захисну й благодійну діяльність, а також через стимулювання співробітництва громад шляхом посередництва в міжнародних взаємодіях, менторства, організаційної, освітньої, інформаційної, виконавчої, рекомендаційної діяльності;

– рекомендації щодо нарощування міжнародної проектної активності територіальних громад України в умовах євроінтеграції, що відрізняються актуалізацією програмної діяльності громадських інститутів у формуванні грантової історії громад та стимулювання їх участі в різних видах грантових проектів – соціальних, прибуткових транскордонних, міст-побратимів, інноваційних, орієнтованих на вирішення спільних проблем, орієнтованих на промоцію територіальних громад України як нових територій зростання ЄС.

6. Наукове і практичне значення результатів дослідження. Результати дослідження полягають у можливості використання пропозицій для стимулювання співробітництва територіальних громад для органів місцевого самоврядування, органів державної і регіональної влади, а також громадських інститутів.

Основні теоретичні положення, узагальнення, висновки, пропозиції та результати дослідження схвалені Асоціацією «Полтавська обласна асоціація органів місцевого самоврядування», високо оцінили пріоритети співробітництва територіальних громад з громадськими організаціями, особливо що стосується посилення регрантингової діяльності громадських організацій (Довідка про впровадження від 12 жовтня 2022 року № 969); Полтавською обласною радою використано розроблені рекомендації щодо міжнародної (євро-) інтеграції територіальних громад України, зокрема в частині можливостей участі в програмах міжнародної технічної допомоги та співробітництва з такими організаціями як USAID, GIZ, DISIDE, DESPRO (Довідка про впровадження від 21 жовтня 2022 року №01-53/2017/Г-53/940); рекомендовані до впровадження виконавчим комітетом Котелевської селищної ради Полтавського району Полтавської області в питаннях

міжнародного співробітництва щодо гуманітарної та благодійної допомоги територіям громад, які постраждали від російської агресії, під час війни та повоєнного відновлення (Довідка про впровадження від 12 жовтня 2022 року № 02-35/538); рекомендації до впровадження виконавчим комітетом Великорублівської сільської ради щодо стимулювання співробітництва громади з громадськими інститутами а саме: передбачити в статуті громади можливостей співробітництва й партнерства з громадськими інститутами та їх утворення при органах місцевого самоврядування (у тому числі х квотами для різних вікових груп, особливо молоді; створення місцевих громадських організацій для розширення участі у конкурсах, грантах та ін., впровадження принципу «community foundation», локалізації грантової і гуманітарної допомоги (Довідка про впровадження від 13 жовтня 2022 року № 02-24/1226); запропоновані автором напрацювання можуть бути використані для розвитку Виконавчого комітету Опішнянської селищної ради Полтавського району, Полтавської області а саме щодо розвитку середовища громадянського суспільства, створення консультативно-дорадчих інститутів при органах місцевого самоврядування та місцевих громадських організацій, пріоритетів співробітництва територіальних громад в умовах війни, особливо інтеграції ВПО та релокації бізнесу, як основа для планування проектної діяльності громади на наступний рік (Довідка про впровадження від 17 жовтня 2023 року № 523).

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до усіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації. Дисертаційне дослідження Глазова Олександра Миколайовича знайшло відображення у 7 наукових працях, із яких 4 – статті в наукових фахових виданнях України з державного управління і публічного управління та адміністрування; 3 праці апробаційного характеру. Загальний обсяг наукових праць за темою дисертації становить 1,67 друк. арк., особисто автору належить 1,49 друк. арк., що дозволяє вважати виконаними положення п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Положення дисертаційного дослідження, які складають наукову новизну, повністю висвітлені у наукових спеціалізованих виданнях та обговорені на науково-практичних конференціях.

Список публікацій здобувача

Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз:

1. Hlazov O., Kalashnikova K., Zolotarov V., Levchenko I., Britchenko I., Loşonczı P. Inter-Territorial Collaboration in the Context of Strengthening Its Economic Security. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. № 12. P. 675-683. http://paper.ijcsns.org/07_book/202112/20211292.pdf. (Scopus). DOI: 10.22937/IJCSNS.2021.21.12.92. (Особистий внесок автора: проаналізовано можливості співробітництва територіальних громад з міжнародними інститутами з метою зміцнення економічної безпеки. 0,39/0,21 друк. арк.).

2. Глазов О. М. Методико-прикладні засади співпраці територіальних громад. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. №3. С. 161-167. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/issue/view/4/5>. DOI: 10.31891/mdes/2022-4-21. (0,29 друк. арк.).

3. Глазов О. М. Нормативно-правове забезпечення співробітництва територіальних громад України: глобальний вимір. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 3. С. 184-190. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/48/68>. DOI: 10.31649/ins.2022.2.184.190. (0,28 друк. арк.).

4. Глазов О. М. Ідентифікація управлінсько-історичних передумов становлення інституту територіальних громад. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 1. С. 168-173. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/ujae_2022_r01_a20-1.pdf DOI: 10.36887/2415-8453-2022-1-20. (0,25 друк. арк.).

Праці апробаційного характеру:

5. Глазов О. М. Зміст, форми та сфери співробітництва територіальних громад. *Збірник наукових праць науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році* (м. Полтава, 22-23 квітня 2020 року). Полтава: РВВ ПДАА, 2020. С. 105-107. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/vyklad-konf-2020.pdf> (0,13 друк. арк.).

6. Глазов О. М. Підтримка громадських організацій з боку органів державної влади та місцевого самоврядування. *Децентралізація влади в Україні: виклики та можливості для громад міст обласного значення: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. 01 лист. 2017 р.* (ПДАА, м. Полтава). Полтава: Дивосвіт, 2017. С. 29-32. URL: <http://surl.li/bevmg> (0,17 друк. арк.).

7. Глазов О. М. Об'єднання територіальних громад у контексті забезпечення їх спроможності. *Міське самоврядування в Україні: теорія та практика: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 грудня 2019 р.; за заг. ред. Т. М. Лозинської, О. В. Дорофєєва*. Полтава: ПДАА. 2019. С. 46-49. URL: <http://surl.li/bevmm> (0,16 друк. арк.).

8. Відомості про апробацію результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були оприлюднені на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Міське самоврядування в Україні: теорія та практика» (м. Полтава, 11 грудня 2019 р.); «Децентралізація влади в Україні: виклики та можливості для громад міст обласного значення» (м. Полтава, 1 листопада 2017 р. Вузівська конференція: «Науково-практична конференція професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році» (м. Полтава, 22-23 квітня 2020 р.).

9. Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктами 6 і 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Дисертаційна робота Глазова

Олександра Миколайовича на тему: «Удосконалення співпраці територіальних громад» подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, яка виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обгрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень, а також свідчить про особистий внесок здобувача в науку та характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення.

За актуальністю, науковою новизною, теоретичним, методичним і практичним значенням, обгрунтованістю одержаних результатів та оформленням дисертація відповідає чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема п. 6 і 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Глазов Олександр Миколайович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Головуюча на засіданні фахового
семінару, професор кафедри публічного
управління та адміністрування,
д. е. н., професор

Олександр ДОРОФЄЄВ

29 серпня 2022 р.